

מסביב לשולחן

המקור בפרשה: על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה (ל"ב, ל"ג)

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעין בהלכה באגדה ובמסור

דבר העורר

עין הלימוד

ראשי הישיבות

הרה"ג מרדכי קרליבך

גיד הנשה באכילה שלא בדרך

ספרי ע"ה בפרשת נזיר שאסור לאכול חרצנים וזו איתה מגיד שלא פטר בו אכילתו, וז"ל (דף האוכל חרצנים שאין נחשב אכילה בשאר דוני התורה ע"י נזיר האוכלו ליה), שהיה בדין ומה אם יום הכפורים חמור, פטר בו אכילתו ע"כ (כמבואר ביומא פ: שהאוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור דכתיב אשר לא תעונה פרט לזה שהוא עדיין מעונה), נזיר הקל אינו דין שפיטורו בו אכילתו ע"כ, וז"ל מחרצנים ועד זה לא יאכל, מגיד שלא פטר בו אכילתו ע"כ.

ולכאורה יש לתמוה במה שספ"ח דבריו בפ"ד מאכ"א ס"י וז"ל, כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה, חוץ מנשר בחלב וכדאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה, אלא הוציא איסור אכילתן בשלשן אחרת, בשלשן בשול, ובשלשן הקדש, לאסור אותן ואפילו שלא כדרך הנייה, וכן הוא באכילה ואסור, וכן עליו לולבין לדעת הוציא מן הכלל הזה גם איסור יין וחרצין לנזיר, שחייב אף שלא כדרך אכילה.

ובחז"א או"ח סי' קכ"ד פסחים כד: עמד בזה, והוסף עוד איסורי תורה שאסרה תורה אף שלא כדרך, ולא הובא בש"ס ובר"מ שם שהמה יצאו מן הכלל של שאר מאכלות אסורות, ואלו הן, גיד הנשה אמרו בחולין צב: ע"י הוא והתורה אסרתו, וכן שאר אינו ראוי לאכילה, וכמו כן כל חמץ נוקשה אינו ראוי לאכילה ואסור, וכן עליו לולבין לדעת ר"א בנינו לז: שאסור, וכן עצים ולבונה לא יאכלו עד הקדש, וצ"ע בכ"ז.

ובפנינו אין ס"ב בפ"ד סק"א כתב דאינו חייב אם אכל גיד הנשה שלא כדרך [כגון אם אכלו חן בלא ביטול או שעירב בו בשר], וראה לזה הביא הפמ"ג מסתימת דברי הר"מ בהלכות מאכלות אסורות שם דכל מאכלות אסורות אינו חייב בשלא כדרך, וכן כתב במנח"ם מצוה ג' סק"י בשמו וז"ל, גיה"צ אף דעך הוא והתורה אסרתו, מי"מ הוא כדרך אכילה, ואם עירב בו דבר מר או הפסידו בודאי פטור וכו'.

ובאבי עזרי' פי"א אבה"ט ה"ו פירש דכוונת הפמ"ג היא, דאף שאמרו בחולין צב: גיד הנשה ע"י הוא והתורה אסרתו, היינו דאף הו"ע נאסר באכילה, אך ע"י אינו חייב באכילת גיה"צ אלא אם תיקנו ועשו ציק קדירה להכשירו לאכילה, כי לא חידשה תורה האוכל גיה"צ שלא כדרך חיוב, והר"מ לא הוצרך לכתוב דין זה, כי טעם דבריו בהלכות מאכ"א ס"י דאינו חייב על כל מאכלות אסורות עד שיאכלם כדרך הנייה.

והנראה בפסחים שם כתב דבאיסור אבר מן החי חייב אף באכילה שלא כדרך, שהרי חידוש הוא שחידשה תורה שחייב אף בצירוף גידין ועצמות, הרי להדיא דחייב אף אם לא תיקנו להיות ראוי לאכילה גמורה, [וזהו שהאב"ט עזרי' בפ"ט מלכים ה"י תמה עליו לפי שיטתו דודאי אף באיסור אבר מן החי אין חייב באכילתו שלא כדרך], וכן בבי"ת יצחק שם נקט מסברא דאף אם עירב בו דבר מר או אכלו חי חייב, ע"י.

אכן לעניינינו אין כוונת הפמ"ג והמנח"ם כהנחת האבי עזרי', דהנה במנח"ם מצוה ג' סק"י כתב דלמה דק"ל דאין בגידין בנו"ט נמצא דמי שאוכל גיד הנשה הרי זה חלול ה', ודין כהניא דמבואר בהרורות וז"ל שאין לו הנאה ממנו נידון כמומר להכניס, וז"כ המנח"ם מצוה ר"א סק"י, דהאוכל גיה"צ למ"ד אין בגידין בנו"ט אין זה דרך אכילה, ולכאורה המנח"ם תוהו דברי עצמו שכתב למעלה דחייב אכילה כדרך. [וכן מוכרח גם ממה שצידד במנח"ם מצוה ט"ז שהאוכל מעצים ולבנה של קודש שלא כדרך חיוב, דהלא בלא"ה ע"י הוא והתורה אסרתו, באופן דאף שאכלו שלא כדרך חיוב, ולדברי האבי עזרי' בפשוט אין לענין עצים ולבונה לא הוא חייב אלא חייב אכילה ותיקנו לאכילה, ואילו במנח"ם מפורש לא כן, וע"כ דשאני גיד שיש בו הנאה קצת כמבואר ברשב"א, אך מי"מ לא חייב טעם גמור לאשווייה אכילה].

אשר ע"כ כביאורו של הבית יצחק יו"ד ח"א סי' פ"ו, ע"פ דברי א"י בלל אכילת גיד, א"כ כשאסרה תורה לאכול גיד ע"כ נאסרה אכילה זו וכלו שהחדר היא לאכול הגיד, וזהו שכתבו דאם עירב בו דבר מר או אכלו חיה פטור משום שאין זה כדרך אכילת גיד, וכדמשמע מדבריהם שדא"כ ככה"ע פטור, אך בודאי חייב אף לא מתקן לציק קדירה, וחיודש הוא שחידשה תורה דאף דלא חייב אכילה גמורה חייב.

נמצא מכל המבואר, לדפנינו ג' שיטות באיסור גיד הנשה, דדעת הבית יצחק דאף אם עירב בו דברים המרס חייב כיון דלעולם אכילת גיד היו שלא כדרך, וכן משמע בדעת הגרע"א, ודעת הפמ"ג והמנח"ם דאף שגוף אכילת גיד אינה אכילה גמורה, מי"מ אין חייב אכילה אלא כדרך בבשול ובלא דבר מר, והאבי עזרי' נקט דאין חייב אכ"כ המתקן ועשו אכילה גמורה, ובפרשת וישלח פליב פל"ג הארכתה להשיג על דבריו בזה.

הא מיהא מנשה שוב צ"ע שתימת דברי הר"מ דעל כל מאכלות אסורות אינו חייב אלא כדרך הנאות, והרי כל אכילת חרצנים אינה כדרך חייב, וכן אכילת אבר מן החי עם העצמות היו שלא כדרך, וה"ה אכילת גיד הנשה או עצים ולבונה של קודש, ועינין בחז"א שכתב ליישב דהנן מילי אינם באים בעיקרם כדרך אכילה, ולכן לא הוצרכו להוציאם מן הכלל דמירי בדברים שעיקרם לאכילה, ועדיין צ"ע בזה. ובספר חבצלת השרון פרשת נשא הארכתה בזה טובא.

הגאון רבי ברוך שמואל דויטש שליט"א מראשי ישיבת קול תורה

גיד הנשה בנבילות וטרפות

הרמב"ם בה"ל מאכ"א (פ"ח ה"ה) כתב, האוכל גיד הנשה מבהמה וחיה הטמאים פטור לפי שאינו נוהג בטמאה אלא בבהמה שכולה מותרת ואינו כאוכל משאר גופה שאין הגידים מכלל הבשר כמו שביארנו, ע"כ. ומש"כ הרמב"ם "כמו שביארנו" ע"י ש"ס במ"מ שפירש דכוונתו למש"כ (הל' מאכ"א פ"ד ה"ה) גבי אוכל נבילה או בהמה טמאה, דאין הגידים מצטרפין לכזית א"ע"פ שהם אסורים, מפני שאינם ראויים לאכילה, והיינו דאין לגידים שם בשר.

ובמ"מ שם הביא דכן מבואר בגמ' חולין (ק"י ע"ב) הדעצמות והגידין טמאין טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות, והיינו משום שאף שראוי לאכילה ע"י הדחק ולכן הם מטמאין טומאת אוכלין, מ"מ אינם מטמאין טומאת נבילות כיון דלית להם שם בשר, ונ"ע"פ פסחים (מ"ו ע"ב) ורמב"ם (פ"ט ממאכ"א ה"ו) דג"כ אויל בדברו זו. והיינו כמ"ד דאין בגידין בנו"ט, ואין לגיה"צ שם בשר.

והנה הרמב"ם שם (פ"ח ה"ו) המשיך וכתב, האוכל גיד הנשה של נבילה או של גופה או של עולה חייב ששים, מתוך שנכלל בהם שאר גופה מותרת כגון בשר חיה ונזקק ע"י אוסור אחר, ע"כ. וכונתו דכיון שגם שאר גופה אסור, להכי ליכא הכא לכללא דאין איסור חל על איסור כיון דהוי איסור מוסף. ובכ"מ שם הביא מתשו' הרשב"א שתימה דהוה סותר לפסק הרמב"ם ה"ה דאין בגידין בנו"ט, וא"כ אין חייבו עולה והא אין לגידים שם בשר.

וידוע ח"י השעה"מ (פ"ח ממאכ"א) והר"פ (סי' ס"ה) דדוקא גבי בהמה טמאה ס"ל לרמב"ם דאין לגידין שם בשר, אבל בבהמה טהורה כיון דחזינן שאסרה תורה את הגיד אמרינן דהחשיבתו לבשר, ודל"כ לא היתה מחייבת תלוי דאין לזה חשיבות אכילה, ושבו חייב גם על שאר האיסורין שבו כאיסור עולה ונבילה וטרפה, ונמש"כ הרמב"ם שם בפ"ח ה"ה ע"י עירך לחורף דהתם מיייר על שאר הגידין חוץ מגיד הנשה, דשאר הגידין לא אחשיבה רחמנא לכשרן.

אכן לכאור' איכא בי' סוגיות המנגדות לחילוק זה, א. בחולין (ק"א ע"א) דמבואר התם דלרבנן דר"מ דסברי אין בגידין בנו"ט, האוכל גיה"צ של נבילה פטור מנבילה נבילה, ואף דמירי בבהמה טהורה. ב. בפסחים (כ"ב ע"א) גבי דינא דרב אבהו דכל מקום שנאמר לא יאכל יש במשמעו גם איסור הנאה, ובגמ' שם מקשינן מגיה"צ, ומבואר שם דלמ"ד יש בגידין בנו"ט הרי כשהותרה נבילה בהנאה הותר בזה גם חלבה וגידה, ולא יצ"ק עירך לחורף דהתם מיייר על שאר הגידין חוץ מגיד הנשה, דשאר גיה"צ אסור בהנאה. וזכ"פ מבואר שם להדיא דהמחלוקת איש יש בגידין בנו"ט נשנית גם בגידין של בהמות טהורות.

והנראה בזה, דהנה בשאלה זו איש יש בגידין בנו"ט, מצינו בגמ' בחולין ב' מחלוקת, האחת לגבי גיד שנותרב אלא אוסר את כל התערובות בנו"ט, דהנא דמנ"ט (חולין צ"ו ע"ב) סבר דיש בגידין בנו"ט ואוסר את הכל, ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן כן ברוקא (בב"ב צ"ט ע"ב) סובר דאין בגידין בנו"ט ואינו אוסר עד ששים. והשני (בב"ב ק"א ע"א) ולגבי האוכל גיה"צ של נבילה אין חייב גם משום נבילה או רק משום גיד, דת"ק אין דאין בגידין בנו"ט ואינו חייב אלא משום גיד, ור"מ ס"ל דיש בגידין בנו"ט חייב ששים.

ואפ"ל בדאמת יש ג' מחלוקות בדבר, דר"מ סבר דהגיד דינו ממש כשאר הבשר, ולכן חייב גם משום נבילה. ות"ק דידה ס"ל דהגיד הוא ענין בעלמא ונכמו שאמרו בחולין צ"ב ע"ב [ואינו חייב עליו כלל, ור' ישמעאל בנו של ר"ב ס"ל דאמנם הגידין ראויין לאכילה ע"י הדחק אלא שאין בהם נו"ט גמור ואין להם חשיבות של בשר, ולכן לענין תערובת בשר בחלב לא חשיבי בשר בחלב, וכן לענין איסור נבילה של מפורש בקרא דהאיסור הוא "מכשירם" לא תאכלם, ולהלכה בגידין שאין להם שם בשר אינו עובר משום איסור נבילה, אבל דא"כ לא לדידה יש לגידין שם אוכל, דאף שאין בגידין בנו"ט מי"מ הם ראויים לאכילה ע"י הדחק, ולהכי שם אוכל יש להם, ורק שם בשר אין להם.

ומעתה י"ל דהרמב"ם פסק כר' ישמעאל בזה של ר"ב, גידין אין להם שם בשר ויש להם שם אוכל. וכמה נתיישב מ"מ בהנאה כפלגונתו זו, אבל הרמב"ם דפסק כר"י בר"ב י"ל שפיר היא מותר בהנאה אף שאין לגידין שם בשר דסו"ס יש להם שם אוכל. בדאמת הרמב"ם לשיטתו, אך שפסק (בפ"ח ה"ט) לדר' אבהו, ופסק גם שאין בגידין בנו"ט וכו', כ"כ פסק (ה"ה) דגיה"צ מותר בהנאה, ולדידיה אין הענינים תלויים זו, ושפיר מציינן למימר דכלל התורה אין בגידין בנו"ט וכ"כ כאן שאסרתו תורה חייב כבשר, וכמש"כ.

וסמך לדברינו דשייך לחלק גידין חשיבי אוכל ולא בשר, יש להביא מדברי הרמב"ם בה"ל (פ"י ה"ו), גידין הרכין שסופן להקשות א"ע"פ שהן ראויין לאכילה עתה ונאכלין הפסח אין מנן, וביאר בחידושי הגר"ח דהרמב"ם לשיטתו הג"ל חשיבי אוכל אך אין להם חשיבות בשר, ולכן לגבי מצות אכילת פסח, אמרינן דסו"ס חייב מחקרן ומצוה לאכלן, משא"כ לענין מינוי דהתם כתיב ואכלו את הבשר, אינם בכלל בשר.

עוד נראה להוסיף, דהנה בבב"ב (ד' ע"א) איתא, ת"ר האוכל מנבלת עוף טהור וכו', וכן אכילתו וכו' טהור, ופרש"י דקסא אין בגידין בנו"ט, אכן בס' חידושי המאזי שם כתב, ונראה לי דאפילו למ"ד יש בגידין בנו"ט לאו עיקר בשר הוא שלא כדברי רש"י ז"ל, וזהו להדיא בחילוק זה, ברם בספרו בית הבחירה שם כתב בזה דברי הפוסקים ע"י. (וכזה כתוב ע"פ פ"ר וישלח, ע"י"ש בהרחבה)

יעקב אבינו מוטורד לפני הפגישה עם אחיו עשו, בענווה מלאה הוא פונה להקב"ה ואומר קטונתי מכל החסדים ומכל האמת, לאחר שנות העמד והיגיעה בתורה בבית שם ועבר, לאחר קיימו את מצוות אביו לצאת לדרך הארוכה לבנות את ביתו, לאחר ידיעתו הבוררה כי הוא זה שזכה להקים את שנים עשר שבטי ישראל, עדיין מרגיש הוא את עצמו קטן ודל ולא זכאי לזכות.

הענווה של יעקב אבינו אינה חולשה ואינה התרפפות, הנהגה שלו אינה של ביטול עצמי מחולש המביא את האדם לחוסר הערכה עצמית.

כאשר צריך ונדרש, יודע יעקב אבינו לעמוד על זכויותיו והוא יודע גם לומר את הדברים כלפי לבן ולעשות בתחבולות על מנת להציל את ממונו ואת משפחתו מידי הגנב והרמאי.

יעקב יודע להנחות את בניו ולומר להם את דרך התורה והשקפתה בענייני שכם וחסור ולהביע את עמדתו הנחרצת בכל עניין שבקדושה ולחילופין בענייני פרנסות.

אולם כלפי בורא העולם, הענוה שולטת בהנהגתו, התפילה והבקשה הביטול העצמי וחוסר ההערכה כלפי מה ששעה ובה בעשר אצבעותיו, זהו מעשה האבות הסימן לבנים עניין להתייחסות הראויה והמתאימה לו באופן המושלם.

מהפ"ח יצחק הלוי
1962

הופיע שוב

שבת הלוי

חנוכה

ממרן הגר"ש בעל שבת הלוי שליט"א
חידושי סוגיות דרוש ואגדה
פסקי הלכה

להשיג בחנויות הספרים

ה

מכון ירושלים

יומא טבא לרבנן

הופיע

הכרך השמונה עשר מסדרת הפאר
אוצר מפרשי התלמוד

מסכת קידושין חלק שני

דפים יד - לו

להשיג בחנויות הספרים

הרה"ג אלחנן פריץ

הרה"ג אליקים דבורסקי

איסור גיד הנשה

בבהמות נקבות

הגאון רבי יהונתן איבשיץ בספרו כרתי ופלתי יור"ד סימן ס"ה ס"ק ט"ז מביא חידוש גדול ממנקר אחד לגבי איסור גיד הנשה בנקבות ח"ל "בזמני היה מנקר אחד אפילו בעל תורה ומומחה למאד ונשתבש בדעתו לומר על גיד אחד שהוא הגיד האמיתי ועד היום הזה הולך ושב בכל ארץ אשכנז ומרעיש הבריות עד שבא לפראג הוציע דבריו לפני חכמי העיר הגאונים, ואני חקרתי ובדקתי את הדבר ומצאתי שזה הגיד אינו רק בבהמות זכרים ולא בבהמות נקבות ואו הריאתי לו סמ"ג שכתב דגיד הנשה נהוג בזכרים ונקבות וע"כ אישתקל מילוליה".

בשורת' חתם סופר חלק יור"ד סימן ס"ט כותב "ורבים תמחו על שגנה גדולה שיצאה לפני השליט", שהרי כאשר כתב הסמ"ג שמצות גיד הנשה נהוגת בזכרים ונקבות הכונה היא שהאיסור חל בין על ישראלים וזכרים ובין על ישראליות נקבות כדרך בהמות; נהוג לכתוב בכל שאר המצוות, ואין הכוונה בנקבות וזכרים ונקבות. הפתחי תשובה סימן ס"ה סק"ב מציי"ן ספר תולדות אדם חלק ב' שכתב שמכאן יש להוכיח שהשגיהא מצודהה חוקה על כל החיים ואף על גאון וקדוש חברי ינותנן איבשיץ. בשורת' טוב טעם ודעת מהר"ק סימן ק' כתב שחפש בסמ"ג וסמ"ק ולא נמצא בו לשון זה כלל וגם בשאר מקומות לא נכתב בו לשון זה דנהוג בזכרים ונקבות והגיה בכרתי ופלתי דצריך לומר ספר החינוך שהוא כתב כן בפרשת וישלח. בספר תולדות (דפוס וארשא תרל"ח) בהגהות של הגאון ר' אברהם שמוען טרובי כותב על מה שכתב הבה"ט דף ק"קט"ו ח"ל "ומשקלא לזכר ולנקבה ולפי"ו צריך לגרוס בלתי סה"ג וכוונתו על הלכות גדולות שכתב בו שצריך לפתח הגיד גם בנקבות וכו"ה בסדר הניקור טוב ורובש סימן ס"ה".

בספר כרתי ופלתי וישלח מביא בשם ג"ה שהיה אצלו חסד פריד סימן פ' פירשתי וישלח מביא בשם ג"ה שהיה אצלו חסד פריד סימן פ' ופתי' מהמורה שדורשים רבי יהונתן איבשיץ בחייו בשנת תקצ"א וכתוב וכו"כ בפה"ג הוא ר"ח מספר אחד סדר הלכות ניקור אשר כתוב שם שגיד הנשה נמצא בשוורים (זכרות) נקבות ופרות), ויש שכתבו שאף ספר בשם זה אך נמצא ספר בשם "סדר הניקור" לרש"י עם פירושו בעל העיטור ונרפס ברביצה שנת שס"ו, וכבר האריכו בזה בשורת' מהר"א הלוי ח"א סימן ל"ו ובשורת' ערוות הבושם חיו"ד סימן ס"ד ובס' משמרת שלום על הפמ"ג (שס).

בשורת' חתם סופר יור"ד סימן ס"ט כתב לפרש דברי הכרתי ופתי' על פי מה שיש לחקור מדוע באמת לא נפטרש נשים מאיסור גיד הנשה שהרי הכתוב אומר בפירוש "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" וא"כ היה לנו לדרוש בני ישראל ולא בנות ישראל, ואף שלא אורח יש ליישב שלא מצינו חילוק בין אנשים לנשים אלא במצוות שהם בקום ועשה אבל במצוות אלא על תעשה היתה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, מ"מ הרי מצינו גם בלא תעשה "אמור אל הכהנים בני אהרן" ולא בנות אהרן לענין ששוממים למתים, הרי שאפילו בלא תעשה ממשנים נשים וא"כ מדוע כתב הסמ"ג שנהוג בזכרים ונקבות? ובע"כ צריך לומר שלגבי כוונתו יש סברה לחלק בין אנשים לנשים לענין קדושת כוונה משא"כ בשאר לא תעשה, אבל אם נאמר שגיד הנשה שאסרה תורה רק בבהמות זכרים ולא בבהמות נקבות איך שוב יש סברה לחלק בין אנשים לנשים ולומר שיהיה איסור רק באנשים, אלא מכאן שהסמ"ג סבר שגיד הנשה שנואסר בין בהמות זכרים בין נקבות וזו היתה ההוכחה הניצחת של הכרתי ופתי'.

בשורת' טוב טעם ודעת מהר"רש' קלונוז זצ"ל חלק א' סימן ק' העיד על דברי החתם סופר דאין לתרץ דברי אחרון דרך לפתור, ובע"כ כוונת הלתי על ספר החינוך משום שלא נמצא לשון זה לא בסמ"ג ולא בסמ"ק, והרי דרכו בטעם החינוך לכתוב בכל המצוות על האדם דנהוג בזכרים ונקבות ומדובר על הנשים, ומובח אדם חולין דצ"ע ג"ע וצ"ע שדיין גם בנקבות, ודברים שם שולחם אדם ירך לנכחי אינו הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר, ופירש"י דניכר שלא ניטל הגיד, וקשה מה ראייה הוא זה הרי יתכן דמנקבה היא היד, וסיים על זה דזה ראייה ברורה ופנתגם של ישראל תורה היא (עי' שורת' מנחת יצחק חלק א' סימן י"ט).

בשורת' בית שערס אור"ח סימן רמ"ח כתב דדברי החתם סופר הם רק לחידודי בעלמא דכבר כתב בעל קרבן האהרן דמה שדורשים בני ישראל ולא בנות ישראל גבי סמיכה היינו משום דבני ישראל מותרים, שכן בני אהרן ולא בנות אהרן משום מיותר אבל בעלמא שכתוב בני ישראל לא דורשים דאינו מיותר דצריך לומר למי ידבר, ע"ש בקרבן אהרן פרשת אמור והאריך לבאר יבני ישראל שנואסר גבי גיד הנשה צריך לעצמו, וכבר האריך בזה בשורת' הרב"ז (שפרא) חלק א' סימן ק"א.

בס' קרבני חכמי (להגאון רבי שלמה פה"ש זצ"ל) בחלק י"ג עם חלבי סימן ב' נתקשה בדברי החת"ס להוציא הנשים מאיסור בגיד הנשה מפני שהגיד אין בנקבות ומה ענין זה ליה ליה בפירושו אמרה לנו התורה הטעם של האהרה "כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה" והאם יעקב הוא רק אביהן של בני ישראל ולא אביהן של בנות ישראל ע"ש.

גיד הנשה של אדם

הנה בתשו' הרשב"א כ' גבי גיד הנשה של אדם (וכגון שהוציאו ממנו זה בחייו ע"י ניתוח, דלאחר מיתה הא אסור בהנאה) דמיתסר מדאורייתא. והנה דבר זה תלוי דהא בבהמה טמאה ליכא איסור גיד הנשה, דכתיב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, ומשמע דרק את גיד הנשה לא יאכלו, אבל את עיקר הבשר מצי למיכל, והרי בטמאה הכל אסור.

והנה גבי בשר אדם שיטת הרמב"ם דאף דליכא לאן, אבל ילפי' מדכתיב את זה תאכלו וגו' והוי לאו הבא מכלל עשה – עשה, (והיינו מהיים וכנ"ל). [ואף דדם אדם חי הותר, וכבר כ' המ"מ בטעמא דמילתא דהא בעלמא דם חמור מבשר, אלא דהא דם נעבר ונעשה חלב ואם התורה לא היתה מתירה לאדם הרי ה' כל יצירת עם ישראל שחי על חלב אמו על איסור, ולכן הוצרכה התורה להתיר דם, משא"כ הבשר]. ולפי"ו צ"ל דהרשב"א לא ס"ל כהרמב"ם אלא דבשר אדם לא נאסר, וא"כ ליכא למיעוטא הנ"ל. אבל לשיטת הרמב"ם דמיתסר, הרי הו"ל אדם כבהמה טמאה.

(הערת במסכת חולין פ"ט ע"ב)

האם יתבטל לעת"ל איסור גיד הנשה?

חידוש גדול מוצגים אנו בשורת' בנין שלמה להגאון רבי שלמה הכהן מוה"ל זצ"ל שאיסור גיד הנשה יחזור להיתר לעתיד לבוא. וד"ל "ניראה לי לומר ולוא דמסתפינא שלעתיד לבא יחזור גיד הנשה להיתרו אפילו למ"ד דאין מצוות בטלין לעתיד לבא מ"מ גיד הנשה יחזיר יבטל, דכיון שכל עיקר הטעם שנואסר הוא משום שגיד בכף ירך יעקב ועי"ז ניתן כח לזרועו של עשו שיכול להחריב בית המקדש ועי"ז נגרם פגם בשם ובכסא הכבוד כביכול, הדרת נותנת שלעתיד לבוא שיתוקן הכל ויבטל הטעם שדאי יתבטל האיסור ג"כ, ולכן נאמר "עד היום הזה" ללמד שלא נהוג האיסור רק עד שיבוא המשיח המכונה בשם "יום הוה", אבל לעתיד לבוא המכונה בשלשון הנביאים "יום ההוא" או "יום הבא" יתבטל האיסור משא"כ בשאר מצוות נהוגות לזרות עולם ואפילו לעתיד לבוא, ולכן לא כתוב בשום מקום בתורה כלשון הוה רק לגבי גיד הנשה. ע"י שדי חמד בכללים מערכת ג' אות ע"ו שחולק עליו נמצאות, בשורת' גנוי יוסף סימן מ"ו כותב שח"ו לומר דבר כזה שזאת התורה לא תהא מוחלפת אף אות אחת מן התורה לא תתבטל ולא תשתנה ח"ו, ואף שלגבי חזיר מצינו כמד"י שלכן נקרא חזיר משום שעתידי הקב"ה להחזירו לחייתו, אבל כאן מבואר בס' עשרה מאמרות מאמר חקיקה הדין ח"ד פ"ג להרמ"ע מפאנו דהיינו שסימן השטמאה של חזיר ישונה ויהיה לו סימן טהרה, או כמש"כ בשורת' הרב"ז ח"ב סימן תתכ"ח שהכוונה שלעתיד יהיו ישראל אוכלים משמנים כאילו התייר להם חזיר ולא שיחבטו אליו אפילו קצו של יו"ד. (עי' חידושי הריטב"א קידושין מ"ט ע"ב ברבנו מב"ר פרשת שמני הע"פ ואת השפן וכו' ואת החזיר חתם סופר סוף פרשת שמני ובשורת' לבושי מכלול סימן כ"א).

בגד איסור גיד הנשה

בפ"ד ספר החינוך הג"ל שמועם שאיסור גיד הנשה ענינו לזכור המעשה של יעקב אבינו ע"ה מה שאירע לו עם שור של עשו, ולפי"ו שונה איסור גיד הנשה מכלל שאר מאכלות אסורות, בשאר מאכלות אסורות שורש איסורם הוא מפני שאותו המאכל המשווקן מביא לחולי הנפש או לחולי הגוף, אבל איסור גיד הנשה אינו בכללם שלא נאסר מפני שהוא משוקק אלא לסימן חזק בעלמא והוא כדוגמת איסור המין בפסח שלא נאסר אלא כדי להזכיר ענין יציאת מצרים. בס' אורה ושמחה פ"ח מהלכות מאכלות אסורות מצוין שמדברי הוה"ק פרשת וישלח משמע אחרת, דמביא ענין גיד הנשה דכח התאווה והיצ"ר נאחו באותו גיד לזמן משקו רע באכילתו, וכך כתב במפורש המלבי"ם (שם) וא"כ גיד הנשה גורם נזק בטבע האדם, א"כ שוה איסור גיד הנשה כמו אכילת קצעים ורמישים שכולן נאסרו משום שאכילתן חזלי נפש והגוף כמבואר בראשונים בראשית אכילת מאכלות אסורות.

* * *

הגאון רבי שמוען שקוף זצ"ל אמר לפני תלמידיו גם יש סבבור בעצמו כי הינו מחוסר די הצורך מפני השפעתם השלילית של ספרי חכמות חיצוניות ולא ינוק בקריאתם סופר לצאת נפסד (עי' גמ' גיגה דף ט"ו), ולא זו אף זו אפילו לקום ולהלחם בתרבויות הזרות ולהתוכח עם השקפות הקולקלות אינו דבר בריא כלל, והראיה ממאבקו של יעקב אבינו עם שור של עשו הלא הכתוב מעיד בו מפורש "ותחלץ" וכיון שגנצו המלאך בכה והתחנן לו ומ"מ "והוא צולע על ירכיו" גם הוא נותר גרוע מן המלחמה. לפי"ו ניתן להבין מפני מה אסרה תורה את גיד הנשה רק בעקבות מקרה זה למען נזכור וערידה זו שיעקב נפגע ונלמד מזה כי בשום מקרה אין התמודדות מסוג זה מביא תועלת, כשכני יעקב מתאבקים עם שויהם של בני עשו ועם השכלתם אע"פ אם יעלה להם הצנחון נשארים פגועים.

ומן הראוי להביא דברים המאלימים של ספר החינוך מצוה ג' וד"ל "משרשי הציצה זו כתי שותהיה רמי לישאל שאע"פ שסבלו צרות רבות בגלותו מיד העמים ומיד בני עשו שהיו בתמיים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד ורעם ושום ירוא להם גואלם מיד צב, ויזכום תמיד ענין זה על ידי המצבה שהיה לזכרון, יעמוד באמונתם ובעצמם בעולם, וזמן זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב שבא בקבלה שהיו שרו של עשו רצה לעקר ליעקב מן העולם הוא חרעו ולא יכול לו וציעורו בגניעת הירך, וזו עשו מציעו לזרע יעקב ולבסוף תהיה להם ישועה מהם, השם שמוצניו באב (יעקב) שורחה לו השמש לרפואתו ונתשע מן הצער כן ירחק לנו חמשת של משיח ופיראנו מצערנו ויגאלנו אמן במהרה בימינו". וכך כתוב במד"י פרשת וישלח ח"א "ויוחל לו השמש" – א"ל הקב"ה את סימן לבניך, מה את השמש מפני כן ומלהטם בעשיו ובאלופיך כן בניך וכו', וכן כתב במפורש ברבינו בחי, כ"ס פקודת הלויים להרא"ה ברכות ל"ג ע"ב מובא ח"ל "ורב אחא ז"ל מפרש וכו' איסור גיד הנשה הבטחת יוצאי ירך יעקב שלא יכלו בגלות, ואם יסבלו צרות על כן נגע בכף ירך יעקב להיות צולע ולא יוכל לו לבלותו והיה שור של עשו וירח לו השמש של רפואה לימות המשיח".

גיד הנשה

הלכה היא, אין בגידין צטוון טעם. וגיד שנתפצל לא יוכל לאסור את הבשר אם לא נתן בו טעם. ונראה שכל דבר איסור שלא נתון טעם, הגדרת העניין מדין תורה שאם לא מזהים את הטעם המיוחד של דבר האיסור נחשב שאינו כאן, אף אם מרגישים טעם שונה בתפסול. נראה שמהתורה צריך לזאת את האיסור להדיא כדי שהאיסור יאסור את התפסול.

משחת שיניים

הצטונתי לעניין מי שהרופא נתן לו נוזל לטעיפת השיניים, והוא מפקפק בכשרותו של הנוזל, מה הדין בזה. כמו כן יש להתבונן מה הדין במשחות שיניים שיש להם טעם כלשהו. כמו כן יש לזון לעניין כדורי מליחה לנרון ותופות דומות, מה הדין בכל אלו.

מאכל אדם

מפורסמת דעת הפרי חדש בס"י ק"ג ומה שפסק מן האו"ח ביו"ד סי' ס"ז, שלא אסרה תורה דבר שלא ראוי לאכילת אדם ואף מרדבנן מותר דבר כזה. ובגדר ראוי לאכילת אדם מפורסמת דעת הגמחה שלמה דסביבא ליה שאין לנו וידעין בזה והכרה דברים ראויים לאכילת אדם, כמו אומלל שהיא בשר חי וידוע שאינו מוקף לפי שנהפך ראוי לאכילת אדם לחד מן דלמנו. ומפורסם הוא כי משום כך אסר הרשב"א ז"ל מזון מלכות אף שמוזן זה מר מאלו, בכל אופן אסר זאת לכתחילה בעצור שאפשר וראוי לאכילת אדם בדומה לזאת האף והאוזן שהלכה היא שמקובל ומומחה אוכלין.

רוב

כרס, דעת מו"ר הגר"ח ש"פ יעביר שפליט"א שדבר שלא עומד לאכילה ולא טוב לרוב בני אדם נחשב לא ראוי לאכילת אדם. ולדעתו מזון מלכות נחשב לא ראוי כאשך הוא צפני עלמנו מפני שטעמו מר. כמו כן האוסף ואמר שאף דבר שמערבבים בו מחיקות כמו התרופות לילדים נחשב לא ראוי לאכילת אדם. ולדעתו כל סוג תרופה יש לא את היתר הפרי החדש והאו"ח א"כ ל"ל.

ריב"ש

מפורסם מה שכתב צו"ח הריב"ש והוא צפתיה תשובה צו"ח סי' ל"ח, שאיסור הכנסה לפה של דבר איסור הוא איסור לרענן משום שמכניס לפה ומוציאו. וזאת מה שכתב צו"ח ב"ש צו"ח סי' מ"ב לעניין טעימת הכבד. ולפי זה כל המכניס לפיו ספק איסור אפשר שנהיה הדבר ספק לרענן. ואם מדובר בספק לאוריותא"ה יש להתבונן בזה ומשום דלאו אנו מכריעים דיסוד הספק לחומרה אם כן ודאי לנו שהאיסור הוא לאוריותא"ה, אם כן לא יוכל אדם להכניסו לפה. ומ"מ מדברי הג"ח א"כ נראה שמוחקר לו לעשות כן.

שטיפת פה

ולפי זה רופא שנתון מים רפואיים לטעיפת הפה, יש מקום ללמד להשתמש בזה ללא חשש מהסכיות הבלתי-שמהלך אף זה ראוי לאכילת אדם ובכסתמך על הפי החדש הג"ל. ואם תרצה לומר שראוי לאכילת אדם, משקה מר זה, שמה אינו אסור ואז הכנסתו לפה מותרת מדין ספק לרענן וכפי שפסק הריב"ש הג"ל. ואפשר כי אחרי שימוש אחד במי הפה אם לא מזה שום איסור יש כאלו עניין של טעימת ישראל המוצר בהגהה רענן"א יו"ד סי' ל"ח.

לקראת ימי החנוכה יצא לאור הספר המופלא אוצר שלום בעניני שבח והודעה "להזדות זלשבח" מהגאון רבי משה מן שליט"א – ר"ר באר יצחק ובו נערכו כל עניני שבח והודאה מדברי קדמונינו בצורה מופלאה ובהירה לרגל חשיבות הענין ניתן להשיגו עתה במחיר מוזל ומסובסד פרטים ולהזמנה מרוכזת: 052-7637929 052-7659092

גנוזות

רבי יצחק הוטנר - הפחד יצחק
[תרס"ו - תשמ"א] מכתב ידו

ביסוד איסור אכילת גיד הנשה

ח' כסלו תשכ"ו
כבוד הגאון הגדול פאר הדור ר' אליעזר שך שליט"א שלום וברכה.
אפריון נמטייה להדריך על משלוח ספרו היקר, והנני כזה להודיעו כי כתיבתיים הם עלי מאוד דבריו היקרים, ואני טועם בזה טעם עמלה של תורה שהשקיע הדריך בהם, יזכה נא הדריך להתגברות המעייץ ולהתענג במדעו של תורה כגודל הברכה האצלת לו ממרום.

במצאתי לנכון לרשום בכאן הייתה אחת על ספרו הנחמד. על פי דברי הגמרא שיליה פרק בתמה המקשה חולין ע"ז דלא נזכרה אלא שעשאו ציקי קדרה, בא הר"י לדין החלטתו, לא בכל מקום איננו מתייחס על איסור גיד הנשה, אלא אם תקנת הרבה, יעו"ש באבי עורי פ"א מאבות הטומאה הלי"ז.

ועל זה יש להעיר, דיעונו כריתות דף ד' באוכל חלב ומדשקי, ובגיטת בשם הר"י הקשה היא איכא כאן גם הלוא דכלל תהיה. והר"ש דאיי"ו בכגון דנפסלו האימורין, ומבואר דכל שפסלוה הקדשים מלהקריבה שוב פקע מאכא אישורא דכללי. ולכאורה אין זה אלא תימה, לדלתיא אמרינן במכות דף י"ח הלאוכל בשר וזהו שיצא לפני זריקת דמים עובר גם בלאו דכללי, וזהו דאיי"ו דנפסל ביוצא, יש כאן הלאו דכללי, ובעי"כ לומר דכלל הפחות בהנך פסולין ידעו לא ירדו, עדיין לא נפקע בהו הלאו דכללי, ועי"כ אתי שפיר בדביא הבשר עובר על משום לאו דכללי, וכן הוא מוכרח מנוף הדין דאזכר אימורין חייב עליו, ובאלו דכללי, והרי קיייל דאזכר חלב חי היה שלא כדרך כמפורש בפסחים דף כ"ד, ואם כן על כרחך דאינו מחוייב בלאו דכללי על אכילת אימורין אלא לאחר שבשלי, והלא קיייל זבחים מ"ו דאיברים שצלאן, אין בהם משום ריח ניחוח, ואם כן אינן בהקריבה, ומ"מ חייב עלייהו משום חלב.

ועל כרחך כניל דנין שדינן בלא ירדו, לא נפקע מהם אישורא דכללי, ואידיכא שצלאן בודאי דלא ירדו דהוה פסולו בקודש, וגם יש לו הכשר במקום אחר, הדלא קיימא לן זבחים ק"י דאין ריח בבמה, וכל כה"ג היה היה יש הכשר במקום אחר.

והנה הרמב"ם נקט דינו באוכל גיד הנשה של עולה דחייב שנים, ומדקנת עולה דוקא, ש"מ דהונתו היא ללאו דכללי, ומוכרח מזה דאיי"ו דנפסל הרמב"ם אין ממתקיה הי"ד בגיד הנשה שחולצו לתפוס, מכל מקום גם בסוף לתפוס יש כאן לאו דכללי, ועיין שיטה מקובצת מנחות דף ע"ד כהאי גונא לענין הלאו דכלל שממנו לאשים הרי הוא בבל לתקטירו, והלא דבר פשוט הוא דאם יעלה לימוצ דבר הפסול מגד משקה ישראל, בודאי דדינו שירד, וכל הטעם ענין הנשה חולצו לתפוס, היינו משום דיש דין העלאה על הירד, וממילא מצד דינא דהקריבהו נא לפתח, יש כאן גם דין העלאה על הגיד.

ומעתה שיה לא שייך אלא באופן שיש על הירך חובת העלאה, דבזה שפיר אמרינן דחולץ גיד ליד לתפוס, לא באופן דנפסל הלאו בפסולת דאם עלה לא ירד, דפקעה חובת העלאה מן הירד, שוב אין כאן דין חליצה לתפוס על הגיד, וממילא אין להירד מזה הירד מעל המזבח כמו כל פסולי משקה ישראל שדינן ירדו וכני"ל.

ומעתה גא ופירט דין דינא דאזכר גיד של עולה חייב שנים, והלא ידענא דאזכר גיד אינו אלא בתפוקת הרבה כדברי הדריך, וכאן על כרחך שהגיד עדיין מחובר הוא להירד, דבפירש אפילו כל הגידים אם עלו ירדו, ומכיון שתיקן הגיד הרבה גם הירד מתבטל עמו, ואם כי נהי דעל הירד עצמו הוא מחייב בלאו דכללי, משום דאיברים שבשקל דינן דלא ירדו, מכל מקום הרי כל שהירד עצמו אינו אלא בלא ירדו, ותו אין כאן דין תפוס על הגיד כל עיקר, ואם כן בודאי דפקעה מגיד זה אישורא דכללי, וצריך עיון גדול.

בפני להרמת איסור של עמילי תורה יצחק הוטנר

נפשו ממות.

וה לשון השי"ע בריש הלכות תלמוד תורה: 'כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה' לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה' ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו ישפיק לחכמים הלומדים'. ומוסיף הרמ"א: 'ונחשב לו כאלו למד עצמו ויכול אדם להתנות עם חברו שהוא יעשוק בתורה והוא ימציא לו פרנסה ויתקוע שנים בשכר'. ומבאר השי"ע: 'כלומר שכר תורה ושכר מה שירויחה זה יהיה בין שניהם ביחד'.

על הפסוק: 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד' מפרש המלבי"ם: 'שיר זה הוסד על שני האחים הידיעים, שהם יששכר וזבולון. שהתחברו יחד עד שהיו כגוף ונפש, אשר האחד מהלך השלמות לחברו. כמו שאמרו 'שמה אשורן באצתך וישכרן באוהליך'. ששכרן כמו עוסק בתורה והשלים את הנפש, וזבולון עוסק בפרקמטיא לשלמות הגוף והקניינים ויצרוץ שניהם יחד נשלם הטוב והנעימות. הטוב האמיתי מענייני העולם הבא, והנעימות בחיים הזמניים. וזה שכתוב 'הנה מה טוב ומה נעים' הרי בא על ידי 'שבת אחים גם יחד' שמלבד שבתם בשלום היו יחד כגוף אחד'.

ברגע האחרון כאשר שרו של עשו מבין שהמערכה אבודה, הוא מוצג בידך יעקב בגיד הנשה ואומר הוה"ק שפגע בתמקין אורייתא. הוא מוצג במחזיקי התורה כי הוא בעצם לא רצה שילמדו תורה. הוא מגלה את פרצונו האמיתי לשם מה רצה להיות מחזיק התורה כדי לשלוט בלומדי התורה וחי' לפגוע בהם.

לימוד המוסר

הרה"ג ירחמיאל קראם

זיפגע בגיד הנשה פגע בתמכין אורייתא

יעקב ועשיו, לכאורה שני אחים תאומים, אחים מאב ואם. הם כמו כל זוג תאומים אחר המוכר לנו. אמנם לא תאומים אלה, שהרי זה אדמוני כולו כאדרת שער וזה כנראה היה שחרור. אך בכל זאת תאומים.

במעשה הם כל כך שונים זה מזה. אחד מהם איש יודע צייד איש שדה והשני איש תם יושב האלים. הפסיכולוגים היום היו בודאי אמרים שהאחד איש מעשי, מציאותי, בעל יוזמה והצרות נמנה על השקל היצירני. על האנושות. פרודוקטיבי. מאלה המגדילים את שיעור הצמיחה במשק. האילו הלכה איש ספר, הומאני, יחושב. תתמד ומתפרנס על חשבון הציבור. שתרומו לחברה ולאנושות לא תמדי ידועה.

מצב כזה, חיים משותפים של שני אנשים כאלו, מביא בהכרח לחיכוכים. שניהם הרי יודעים שאי אפשר לו לאדם להתקיים בעולם הזה ללא מילוי צרכיו הגשמיים וידעו גם ידעו שבלי ללמוד ולהשכיל בלי למצות את 'מותר האדם מן הבהמה' יהיה האדם 'כבהמות נדמו'. וללא 'תורה' למה לנו חיים. התחרות והמאבק ביניהם החילצה עוד בהיותם בבטן אימם. כבר אז הם התחילו להתווכח למי יש את 'הכבוה' בעולם הזה שעל פתחו הם ניצבים. למי מהם יש בו התפקיד חשוב יותר.

היכוח והמאבק הזה נמשך למעשה מאז ועד עתה. התלות ההדדית הזו מלווה את האדם כל ימי חייו, 'אם אין קמח אין תורה' ואם אין תורה אין קמח'. האם יכול אדם אחד למלא שני צרכים חיוניים והכרחיים אלו בבת אחת במצב ובאופן שלא יהיה זה האחד על חשבון השני. או שיצטרכו לזה שניים אחד יהיה מופקד על החומר והאחד על הרוח. אחד על הגוף ואחד על הנשמה.

התשובה והמפתח הם שני גוים בבטן ושני תאומים ממעי"ד יפרדו. לא רק שאין אלה זוג אחים תאומים בני משפחה אחת. הם אפילו לא יוכלו להיות בני עם ללאם אחד. לכאורה אין שום סיכוי שאחד יוכל למלא לבדו את שתי המטרות והתפקידים האלו. יוצא הראשון הבורר החשוב יותר, עשוי. זה שאמור לדאוג לחומר. ואחריו יצא השני איש הרוח וידו אוהזת בעקב הראשון. הוא כאילו תלוי בו. ועדיין איננו יודעים מי תלוי ומי מחזיק את מי.

כאשר עשיו שב היתת מן הגדה עי"ף ורעב והוא מוצא את יעקב במטבח עם סיר מהביל מלא בנזיד עדשים'. הוא פתאום מגלה שני דברים: קודם כל הוא רואה שלמעשה יעקב יכול לדאוג לעצמו גם לבד. הוא יושב ליד סיר מלא ב'אדום אדום' פתאום מתברר לו שיעקב כלל אינו תלוי בו. ויתרה מזו, הוא מגלה שהוא עצמו שכל כך עי"ף ורעב נזקק לשירותיו טוב ליבו של יעקב כדי להשביע רעבונו.

מסקנתו המיידית היתה: אם כן 'למה זה לי בכורה'. אם נלקחה ממני הבלעדיית לדאוג לצרכיו של יעקב והוא אינו תלוי בו הרי איבדתי את השליטה והבעלות עליו. אם התפקיד שלי לא מקנה לי עוצמה במה אמלא את הא'גו שלי.

יעקב לא היה דאגות כאלו. יעקב איש תם יושב אהלים. הוא עמל ויגע בתורה. די לו ב'פ'ת במלח וימים בשמורה' כדי להיות המאושר באדם. הוא לא מתעייף, מיעוט שינה הוא אחד מקנייני התורה. הוא מרגיש שהוא מקיים את העולם. הוא יודע שלאנושות אין זכות קיום ללא תורה ללא תיקון המידות.

הוא יודע עד כמה חשוב כל רגע של לימוד תורה מלבדו אותו על הדאגה והמרוץ המטורף אחר הוציא העולם הזה. הוא גם יודע שהעיסוק בהבלי העולם הזה יש בו סכנה גדולה, הוא מושך ומציא את האדם מבית המדרש.

יצחק ורבקה עמדו והתבוננו בשניים אלו שמהם עתיד לצאת כלל ישראל. הם תהו האם התלות הזאת אפסרית. האם יעקב יוכל להתקיים כשהיותו תלוי בעשיו או שמא יעקב צריך לדאוג לעצמו בכוחות עצמו והאם תכונותיו של יעקב מאפשרים זאת.

יצחק מונה לעשיו ומבקש ממנו 'עודה לי צייד' תכין לי סעודה. תדאג לצרכים הגשמיים שלי ואני אברך אותך. לך יהי תפקיד קטן בעולם, לדאוג לקיומו של יעקב לאפשר לו לעסוק בתורה. התפקיד זה כל כך חשוב שהוא יחוב לך את הברכות כדי שימלא תהיה לך בעיה להשיג את הצרכים שלך ושל יעקב.

רבקה חושבת שזה ממש לא לעניין שיעקב יהיה תלוי במישהו אחר, ועוד באחד כזה כמו עשיו. היא חושבת שיעקב יכול וצריך לדאוג לבדו לצרכיו הגשמיים. גם הוא יכול להכין סעודה ליצחק אביו. ברכות השפע של 'יתן לך' 'מטל השמים וממשימן הארץ רוב דגן ויתרוש' צריכות להיות אצל יעקב וכל העולם יהיה ניוון בזכותו.

כאשר יעקב מקבל את הברכות וההתלבטות הוכרעה. מעתה ברור כי יעקב יכול לדאוג לעצמו בכוחות עצמו. 'צאו והתפרנסו זה מזה' לעם ישראל יש את היכולת לדאוג לקיום העולם הרוחני והגשמי גם יחד מבלי לסמוך על אף אחד אחר.

בדור הבא, כאשר יוכרע שהמשכיחותו של עם ישראל תבוא דרך יעקב אבינו. כאשר יקמו השבטים, אז תיבחר חלוקת התפקידים בין יששכר וזבולון. בין לומדי התורה ובין מחזיקי התורה. כי רק עם ישראל עצמו מינה וביה יכול לקיים את שני התפקידים החשובים הללו. ולהקים מתוכו גדולי תורה ומחזיקי תורה.

יששכר נולד לפני זבולון אך כאשר יעקב אבינו מברך את בניו הוא מקדים את זבולון ליששכר. כך גם משה רבנו בברכתו לשבטים: 'שמח זבולון, וישכר באהלך'. וכבוד רש"י: 'זבולון ויששכר עשו שותפות, זבולון לחוף ימים וישכר ויוצא לפרקמטיא בספינות ומשתכר, ונתון לתוך פיו של יששכר, והם יושבים ועוסקים בתורה. למיכך הקדים זבולון ליששכר, שתורתו של יששכר על ידי זבולון הייתה'.

יחד עם זאת אל לו לזלזול לחשוב שאם הם מפרנס את לומדי התורה הוא מחזיק את התורה ואת לומדיה, הוא מקיים את התורה. זה אמנם נכון אבל עליו לדעת שיותר ממה שהוא מחזיק את התורה התורה מחזיקה אותו. 'עץ חיים היא למחזיקים בה'. לא נאמר 'למחזיקים אותה' אלא למחזיקים בה. כאותו אדם שנטרפה רח"ל ספינתו בים, הוא מוצא עצמו נאבק בגלי הים עד שכוחותיו הולכים ואזילים ואז לפתע הוא רואה גזיר עץ צף על פני המים והוא מחזיק ונאחז באותו עץ העוזר לו להיאבק בגלי הים הזועפים לצוף על פני המים ולהגיע אט אט לחוף מבטחים ולהציל

מבאר החסידות

הרב יעקב שלמה שיינברגר

עשו שונא ליעקב

בפרשתינו (לג, ד) וירץ עשו לקראתו ויחבקוה ויפל על צוארו וישקוה ויבכו. וברש"י בשם המדרש אמר רשב"י הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אבל כעת נלמדה רחמיו ונשקו בכל לבו. קשה להבין לשון "הלכה היא", ומבאר הגה"ק רבי מנחם זמבא הי"ד שהכוונה היא לעורר בזה שטוניהם הם האנשים המשתדלים למצוא שטמים שונים על הסיבה לשנאת העמים ולשנאת פורקי עול את החרדים לה', כי באמת אין שום טעם ושום סיבה לזה, כי אם פשוט 'הפך לבם לשנוא עמו'. כי רואים אנו אשר לפעמים השנאה היא יען המה שעירים ולפעמים יען המה עניים, לפעמים החיסרון יען המה קנאים, לפעמים יען המה חפשים; לכן עורר התנא ר' שמעון שדורש תמיד טעמא דקרא, שבנוגע לשנאת העמים אין שום טעם, ורק הלכה היא, בלי שום טעם וסיבה עכ"ד הנפלאים.

על דרך זה כתב טעם נפלא בספר החינוך לאיסור אכילת גיד הנשה' וז"ל: כדי שתהיה רמו לישראל, שאף על פי שישבילו צרות רבות בגלות יבדו העמים ומיד בני עשו, יהיו בטוחים שלא יאבדו, אלא לעולם יעמוד זרעם ושמם, ויבוא להם גואל ויגאלם מיד צר. ובזכרם תמיד ענין זה על ידי המצוות שתהיה לזיכרון, יעמדו באמונתם ובדעתם לעולם.

ורמו זה הוא לפי שאותו מלאך שנלחם עם יעקב אבינו, שבא בקבלה (בר"ר פ"ר ע"ח) שהיה שרו של עשו, רצה יעקב לעקר מן העולם הוא וזרעו, ולא יכול לו, וצערו בניגעת הירך. וכן זרע עשו מצער ליעקב, ולבסוף תהיה להם השועה מהם. וכמו שמצינו (שם, לב) באב [יעקב אבינו ע"ה] שזרחה לו השמש לרפואתו ונושע מן הצער, כן יורח לנו השמש של משיח וירפאנו מצערנו, ויגאלנו במהרה בימנו אמן עכ"ד.

כבר רבות בשנים, שהיה קבוצות שונות - המשכלים וכדו', שניסו להתערב בגוים וללמוד ממעשיהם, באומנם שע"י"ז יתמנן שנתים אלו, אבל המציאות טפחה על פניהם ומאום לא עור, שנת העמים לישראל נאמרה תקיפה עד למאוד, בכל הזמנים ובכל המצבים.

היטיב להגדיר זאת הרה"ק בעל המקור ברוך מסערת זצ"ל: בליל הסדר כשמגיעים ליוהיא שמעדת הלבבותינו ולונו וכו', מנביהים את הכוס, ופירש בזה גדול אחד לתורות בזה שהשנאה לישראל היא עבור שאין אנו רוצים לשנות מיינס ולאכול מפתם ולא מתעורבים עמם, כלומר 'יחוס' גורמת לשנאה עמוקה זו של שונאי ישראל.

אולם טענה זו אינה נכונה, כפי שאנו אמורים בהמשך ההגדה, 'יש ולמד לא ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו' וכו', ויעקב הרי השתדך עם לבן ואכל ושתה עמם, ועם כל זה היתה השנאה גדולה הרי שבכל אופן שהוא, קיימת שנאה כלפינו עכ"ד.

ממשיך המקור ברוך ואומר: וכן הדבר כאשר יהודים יושבים ללומדים באים אליהם בטענה, לכו לעבודה וכי אנו צריכים לעבוד עבורכם ואתם תשבו בטל. ואם הולכים לעבוד, באים עליהם בטענות שלוקחים מהם הכל, הרי זבנכל אופן שהוא – השנאה קיימת בין אם לומדים ובין אם עובדים, ואין לנו מנוחה משונאי ישראל.

ובזה יש לבאר מה שאמרו במדרש בפסוק 'וישכב במקום ההוא', ר"י אמר כאן שכב, אבל כל י"ד שנה שהיה טמון בבית שם ועבר לא שכב, ור"י אמר כאן שכב אבל כל כ"י שנה שעמד בביתו של כ"י שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב.

ר"י אמר כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהיה בבית שם ועבר לא שכב, כלומר בזמן שלמד יעקב אצל שם ועבר אמרו לו מדוע הוא מבטל זמנו ואינו הולך לעבוד. ור"י אמר כאן שכב אבל כל כ"י שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב כלומר גם בעת שעבד אצל לבן לא היתה לו מנוחה כפי שאמר יעקב אבינו 'ביום אכלני חורב וקרוב בלילי' ועם כל זה טען לבן שלוקח ממנו את כל הפרנסה, זה דרכם של שונאי ישראל לבוא בטענות אל היהודים בכל מקום ובכל אופן שהוא, ללא כל הצדקה וסיבה. עכ"ד דפתיח"ח.

פוטו ציון צילום אירועים, מצלמות וטלוויזיה	גל פז-רשת למוסיקה ירושלים-ב"ב-חיפה	פיטו סטודיו
• בחסותם האדיבה של בעלי עסקים תומכי תורה לברכה, הצלחה וכטו"ס •		
לעילוי בשמת רבי יצחק בן ר' אליהו ואסתר זר	צבי ורצברגר בית האבנריה	המנעול הנאמן זאב הרוזניץ דלתיות פלדה ומפתחות